

MRA Circulaire Economie

metropool
regio **amsterdam**

Uitvoeringsagenda 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Relevante ontwikkelingen	5
3. Circulair Inkopen en Opdrachtgeven	9
3.1. Rapportage 10% circulair inkopen 2022	10
3.2. Uitwerken module impactmeting op verminderen CO2-uitstoot en reductie grondstoffen	10
3.3. versterken MRA koploper positie op inkoop	11
4. Materiaalstromenaanpak	12
4.1. Generieke activiteiten: ketendagen textiel en plastic	13
4.2. Circulair textiel: Uitvoeringsplan bij Visie en Roadmap	13
4.3. Plastics: MRA-aanpak microplastics	14
4.4. Luiers: ontwikkeling van een business case	15
4.5. Biograndstoffen	16
5. Circulaire gebiedsontwikkeling MRA	18
5.1. Handreiking integrale duurzame gebiedsontwikkeling	19
5.2. Voortgang convenant 'toekomstbestendige woningbouw'	20
5.3. Integrale verduurzaming bedrijventerreinen	20
6. Wet- en regelgeving; monitoring; public af-fairs; lobby en communicatie	22
7. Bijlage	25

1 Inleiding

Het eigenaarschap voor circulariteit ligt bij het platform Economie, met bijv. op onderdelen als inkoop- en opdrachtgeverschap van gemeentelijke organisaties en gebiedsontwikkeling een relatie naar de werkterreinen van andere platforms. Het platform Economie heeft het MRA programma Circulaire Economie 2022-2026 vastgesteld in september 2021. Daarbij nam het platform twee vervolgbesluiten. Ten eerste dat het programma Circulaire Economie jaarlijks wordt uitgewerkt in een uitvoeringsagenda waarin ook actuele ontwikkelingen worden meegenomen en waarin ook de integraliteit wordt geborgd. Deze uitvoeringsagenda treft u hierbij aan. Daarnaast formuleerde het platform Economie het standpunt dat economie en circulariteit meer verweven moeten worden.

Ofwel: bij circulariteit moeten de economische componenten meer aandacht krijgen en omgekeerd. Circulariteit en economie moeten in elkaar gevlochten worden en circulariteit moet het nieuwe normaal worden. Het platform heeft gevraagd hiertoe met een voorstel te komen dat ook kan worden betrokken bij het opstellen van de nieuwe MRA Agenda 2024. Dit voorstel, met als titel 'Circulariteit als het nieuwe normaal', wordt als onderdeel van de Uitvoeringsagenda 2023 uitgewerkt en vormt hierin één van de dertien activiteiten. Kort geformuleerd als volgt:

Actie: opstellen voorstel voor aanpak 'Circulariteit als het nieuwe normaal'

- **Wat wordt opgeleverd:** een voorstel om in te brengen in het Platform Economie en in het traject dat moet leiden tot een nieuwe MRA Agenda
- **Referentie:** onderdeel van voorbereiding nieuwe MRA Agenda
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 200 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** loopt via projectgroep CE en via een compact werkgroep-je dat hiervoor wordt samen gesteld (met ook deelnemers vanuit AO's van de platforms), extra inzet van deelnemers ca. 15 uur
- **Wat wordt bereikt:** een gedragen voorstel voor de aanpak (circulaire) economie in de nieuwe MRA Agenda dat kan dienen als basis voor de concretisering van de inzet in de jaren daarna
- **Actiehouder:** team CE in samenspraak met secretaris Platform Economie en trekkers voor-bereiding MRA Agenda
- **Wanneer in platform:** Q4

Naast deze meer algemene activiteit, worden onderstaand de specifiek inhoudelijke activiteiten aangegeven die in 2023 worden uitgewerkt. Deze zijn opgebouwd vanuit de drie inhoudelijke sporen van het MRA programma Circulaire Economie en vanuit de vijf onderdelen die voor deze drie inhoudelijke sporen faciliterend zijn. Bij de drie inhoudelijke sporen gaat het om:

- Acties op Circulair inkopen en opdrachtgeven (paragraaf 3);
- Acties Grondstoffenaanpak, met prioriteit op textiel, plastic, luiers, biograndstoffen en producentenverantwoordelijkheid (paragraaf 4);
- Acties circulaire bouw en gebiedsontwikkeling (paragraaf 5).

In paragraaf 6 van deze uitvoeringsagenda wordt ingegaan op de vijf onderliggende onderdelen uit het programma circulaire economie: monitoring; public affairs; wet- en regelgeving; lobby en communicatie. De paragrafen 3 tot en met 6 beginnen met een tabel met de belangrijkste acties / resultaten van 2022.

Voorafgaand aan dit overzicht van activiteiten voor 2023 wordt in paragraaf 2 een aantal relevante ontwikkelingen geschetst die bij de uitwerking van de activiteiten worden meegenomen.

Voor de uitvoering van de opgenomen activiteiten in deze uitvoeringsagenda is een werkbudget beschikbaar van 300.000 euro dat door het platform Economie inmiddels voor 2023 is vastgesteld. Vanuit dit werkbudget worden onder meer de drie MRA regisseurs gefinancierd, die de uitwerking van de in deze Agenda opgenomen drie hoofdonderdelen begeleiden. Daarnaast is er vanuit het MRA bureau zelf 1.5 fte inzet voor proces begeleiding, algemene afstemming en het trekken van het programma als geheel. De basis contour voor de werkbegroting treft u aan in hoofdstuk 5 van het vorig jaar vastgestelde programma Circulaire Economie 2022-2026.

2 Relevante ontwikkelingen

In deze paragraaf worden actuele ontwikkelingen beschreven die bij de uitwerking van de activiteiten zoals opgenomen in de navolgende paragrafen 3, 4 en 5 worden meegenomen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen ontwikkelingen in de eigen regionale omgeving en ontwikkelingen daar buiten.

Relevante ontwikkelingen in de eigen regionale omgeving

Een nieuwe governance voor duurzaamheid in de MRA

duurzaamheid vanaf september dit jaar direct bij de drie MRA platforms zelf. Het thema circulaire economie ligt daarbij primair bij het Platform Economie. Circulaire economie is echter een integraal en doorsnijdend onderwerp dat ook doorwerkt naar het Platform Ruimte en het Platform Mobiliteit. Onderdelen die uitwerking geven aan circulaire gebiedsontwikkeling, raken de woningbouw, de verstedelijkingsopgave en dus direct het Platform Ruimte. Deze uitvoeringsagenda bevat het totaaloverzicht van activiteiten.

Als uitvloeisel van de discussie over het opheffen van het PHO Duurzaamheid is inmiddels besloten tot de instelling van een tijdelijk Transitieteam Duurzaamheid. Dit bestuurlijk, met daarin de bestuurlijk trekker Duurzaamheid uit het MRA bestuur (Robbert Berkhout), een bestuurder per platform en een lid van de Amsterdam Economic Board, krijgt als taak om de platforms te adviseren / ondersteunen bij het nemen van het eigenaarschap voor duurzaamheid. Mogelijk zal voor een deel van

de acties uit deze Uitvoeringsagenda gelden dat deze ook aan de orde komen in dit Transitieteam Duurzaamheid.

Economische inbedding

Bij de vaststelling van het MRA programma Circulaire Economie 2022-2026 heeft het Platform Economie aandacht gevraagd voor de koppeling van de prioriteiten aan de bredere economische invalshoek. Economie en circulariteit moeten naar elkaar toegroeien, circulariteit moet het nieuwe normaal worden en dit vergt mogelijk nadere prioriteiten en accenten.

Dit aspect wordt als een apart onderdeel nu uitgewerkt en is opgenomen in het activiteitenoverzicht. Dit moet leiden tot een analyse op dit punt die rond het tweede kwartaal 2023 zal worden voorgelegd aan het Platform Economie.

Denken vanuit de invalshoek van de brede welvaart

Steeds nadrukkelijker wordt in de jaarlijkse Economische Verkenningen van de MRA niet alleen gekeken naar de groei van het Bruto Regionaal Product, maar wordt daarin ook aandacht geschonken aan de kwaliteit van de leefomgeving, het welbevinden van inwoners en de sociale positie en kansen die onze inwoners hebben. Het accent wordt daarmee verlegd van economische groei in de traditionele zin, naar brede welvaart. Het rapport van onderzoekers van de Rabobank in maart 2022 (De Metropoolregio Amsterdam staat op een tweesprong) onderstreept de wenselijkheid van het denken vanuit de invalshoek van de brede welvaart. Dat rapport laat zien dat ondanks de goede economische prestaties van onze regio, velen in de Metropoolregio achterblijven en niet van de groei profiteren. Deze manier van denken en dit nieuwe perspectief zullen ook consequenties hebben voor de inzet op het thema circulaire economie en voor de wijze waarop ontwikkelingen in een jaarlijkse monitoring worden vervat. Bij de uitwerking van de activiteiten uit deze agenda zal dit denken vanuit dit brede welvaartsperspectief derhalve worden betrokken.

Het overdrachtsdocument 'de tien voor circulair' en de raadsverkiezingen

Op 16 maart 2022 werden in de meeste MRA gemeenten gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Om de ervaringen en lessen die zijn opgedaan bij het invulling geven van de MRA inzet op het thema circulaire economie hebben de bestuurlijk trekkers van het MRA programma circulaire economie (Robbert Berkhout van Haarlem en Jan Hoek van Almere) een 'overdrachtsdocument' gemaakt, getiteld 'De 10 voor circulair.' Dat bevat tien concrete tips voor de nieuwe lichter duurzame bestuurders van de MRA, waaronder de oproep om de inzet op circulaire economie tot *Chefsache* te maken ("maak het speerpunt bij de gemeentelijke inkoop, bij het beheer van gemeentelijk vastgoed, bij gebiedsontwikkeling. Wanneer het handelen van de gehele gemeente in het teken staat van circulaire economie, gaat die vliegen"). Dit overdrachtsdocument is gestuurd aan alle MRA-overheden gestuurd als kennisbron die kan worden betrokken bij de college-onderhandelingen en bij de uitvoering van de nieuwe coalitieprogramma's.

Een analyse van de na de verkiezingen vastgestelde college- en raadsakkoorden laat zien dat het thema circulaire economie daarin vaak terugkomt, meestal in de hoofdstukken economie en duurzaamheid.

Uit de akkoorden blijkt ook dat voorskam006oral kleinere gemeenten worstelen met het invulling geven aan de uitdagingen op dat thema (mede door hun beperkte capaciteit).

Green Deals en convenanten

In oktober 2021 is tijdens de Duurzaamheid Top een aantal bestuurlijke afspraken vastgelegd door MRA overheden. Het ging om vijf afspraken, waarvan drie in de vorm van een Green Deal met het bedrijfsleven. Van belang voor deze uitvoeringsagenda zijn:

- De afspraak om toe te werken naar 20% houtbouw bij de nieuwbouw van woningen vanaf 2025 (de Green Deal houtbouw)
- het doen van ten minste één aanbesteding in plastic straatmeubilair in de openbare ruimte per MRA overheid;
- het inkopen van circulaire bedrijfskleding voor medewerkers met een uniform bij de MRA overheden en het toewerken naar het gezamenlijk aanbieden van textielafval (onderdeel van de Green Deal Circulair Textiel);
- het rapporteren over het behalen van 10% circulaire inkoop in 2022, te rapporteren begin 2023.

Ook zijn er in de afgelopen periode enkele convenanten afgesloten die voor de verdere uitwerking naar activiteiten van belang zijn. Zo is in 2021 de Denim deal (initiatief van de Rijksoverheid) ook vanuit de MRA mede ondertekend, met harde doelstellingen over het jaarlijkse volume aan te recyclen katoen. Daarnaast is er het Betonakkoord, over het percentage toe te passen herbruikbaar beton bij nieuwbouw. En ten slotte is er het convenant 'toekomstbestendige woningbouw', waarin een groot aantal overheden, waaronder ook twaalf MRA overheden, samen met de bouwwereld criteria hebben vastgelegd die bij de uitwerking van woningbouwplannen moeten worden aangehouden. Dit vanuit het gezamenlijke streven om in deze plannen tot een zo hoog mogelijke vorm van circulair bouwen te komen. Het MRA programma bouwen en wonen was, met inzet vanuit het MRA programma Circulair, bij de opstelling van dit convenant direct betrokken en nam hiervoor het initiatief.

Symposium 'State of Sustainability

Op 21 september 2022 organiseerde de MRA het symposium 'State of Sustainability (SOS). Dit symposium was bedoeld om een nieuwe lichter bestuurders en raads- en Statenleden inzicht te geven in de staat van duurzaamheid in de MRA en in de lopende trajecten om onze

duurzaamheidsambities te realiseren en hen het gesprek te laten voeren over het belang van regionale samenwerking bij het werken aan de transitie naar duurzaamheid en een circulaire economie. Ten behoeve van het symposium was een rapportage voorbereid waarin aan de hand van dertien belangrijke duurzaamheidsindicatoren, werd aangegeven hoe we er als regio voorstaan, wat in gang is gezet en vooral ook wat nog nodig is. Deze rapportage is opgesteld samen met het bureau Onderzoek, Informatie en Statistiek van de gemeente Amsterdam.

Beperkte capaciteit bij MRA-Partijen; onderscheid tussen voorlopers en achterblijvers

Zowel bij de uitvoering van de acties uit het Uitvoeringsprogramma 2021-2022 als bij de implementatie van de afspraken gemaakt tijdens de Duurzaamheid Top 2021 bleek herhaaldelijk het gebrek aan capaciteit bij met name kleinere MRA-gemeenten. Zij zien het belang van de gemaakte afspraken en committeren zich daar bestuurlijk aan, maar worstelen met de vertaling daarvan naar hun eigen organisaties. Deels kan dit worden opgevangen door ondersteuning vanuit het MRA bureau of door hulp van grotere spelers in de MRA, maar de mogelijkheden daarvoor zijn beperkt. Dit leidt ertoe dat er in de praktijk op veel activiteiten sprake is van een groepje voorlopers dat volop met activiteiten aan de slag gaat en daarnaast een groep achterblijvers die niet of nog niet kan aansluiten.

ROM InWest

In oktober 2021 is de ROM InWest gelanceerd. Deze organisatie richt zich op het ondersteunen van de regionale economie enerzijds en de energietransitie en transitie naar een circulaire economie anderzijds. Dat gebeurt door hulp te bieden bij het naar de markt brengen van proposities en door samen met ondernemers, kennisinstellingen en publieke partijen nieuwe verdienmodellen mogelijk te maken door te innoveren en te ontwikkelen. Zoals ook in het Programma Circulaire Economie 2022-2026 is benoemd, is het van groot belang dat overheid en bedrijfsleven elkaar versterken en aanvullen en zoveel mogelijk samen optrekken. Waar dit meerwaarde biedt, zal voor de activiteiten in dit Uitvoeringsplan 2023 aansluiting worden gezocht bij zaken die vanuit ROM InWest in gang zijn of worden gezet.

Relevante ontwikkelingen buiten de MRA

Ontwikkelingen bij de Rijksoverheid en in Europa

Ontwikkelingen staan niet stil. Zo wordt op dit moment door het Rijk de laatste hand gelegd aan een nieuwe Circulaire agenda voor Nederland met als horizon 2050. Naar verwachting wordt deze Agenda in december aan de kamer aangeboden. Uiteraard zal de inhoud van de bijgestelde Rijksagenda worden betrokken bij de concrete invulling van de activiteiten.

Nationaal programma circulaire economie

In het licht van de toenemende aandacht voor klimaatverandering en oplopende geopolitieke spanningen groeit ook de aandacht voor circulaire economie. Circulaire economie wordt ook steeds vaker als een overstijgend vraagstuk gezien, waarbij de circulaire economie een belangrijke bijdrage kan leveren aan CO₂-reductie, biodiversiteit, verbetering van lucht-, water- en bodemkwaliteit en leveringszekerheid van grondstoffen. De Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) 2021 adviseert dan ook een kabinetsbrede aanpak, vanwege de integrale aard van circulaire economie. De SER onderschrijft dit advies in hun rapport *'Evenwichtig sturen op de grondstoffent transitie en de energietransitie voor een brede welvaart'*, de energietransitie en grondstoffent transitie worden nog te vaak los van elkaar gezien, dit zorgt voor spanningen en gemiste kansen, want de transities zijn inherent met elkaar verbonden.

In het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021 – 2023 wordt gepleit voor een scherpere visie, intensivering van beleid, minder vrijblijvendheid en een heldere rolverdeling. Ook Europese regelgeving zet in op een vergelijkbare visie, waarbij duurzaam produceren en ecologisch ontwerpen van producten centraal staat. Daarnaast zet zowel de Nationale als Europese politiek in op de focus op grondstoffenstromen waar de meeste winst te behalen valt. De rijksoverheid moedigt regio's aan om regionale samenhang en samenwerking te versterken en in te zetten op een gezamenlijke regio-aanpak, concretisering van gezamenlijke doelen en kennisdeling, -ontsluiting en -borging te verbeteren.

Binnen de MRA is circulaire economie onderdeel van het platform Economie en daarnaast is duurzaamheid als thema geïntegreerd in alle platforms. Een stap die in beginsel een integrale

aanpak van circulaire economie mogelijk maakt. Hiermee wordt de aansluiting gemaakt met de regio-overstijgende visie op circulaire economie van de Rijksoverheid.

Monitor rapportage Planbureau voor de leefomgeving (PBL)

Het PBL heeft in september 2022 een monitor opgeleverd waaruit blijkt dat ontwikkelingen rond de transitie naar een circulaire economie in den brede gezien achterblijven bij de gestelde doelen. Er gebeurt veel, maar onze afvalberg slinkt nog onvoldoende. Ook deze monitor resultaten worden voor zo ver deze betrekking hebben op de drie inhoudelijke hoofdonderdelen uit het MRA programma Circulaire Economie 2022-2026, betrokken bij de uitvoering van deze agenda.

Motie 'sturen aan de voorkant', VNG december 2021

In december 2021 heeft de ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) in een motie unaniem uitgesproken dat veel meer dan tot nu toe de verantwoordelijkheid moet worden gelegd bij fabrikanten en producenten. Wij richten ons als overheden nu op de achterkant van de procesgang door ons afval, opnieuw te verwaarden en in de kringloop te brengen. Waarbij de inzet erop is gericht om een zo hoog score op de zogenaamde R-ladder te realiseren. Ook een groot deel van het MRA programma Circulaire Economie 2022-2026 is daarop gericht. De motie constateert echter dat fabrikanten en producenten nog in te grote mate niet herbruikbare en niet circulaire producten op de markt brengen. Dit moet anders. Onder meer wet- en regelgeving is nodig om producenten tot een andere productiewijze te dwingen. En uiteraard is met hen overleg nodig. Deze motie werkt ook door in de uitwerking van de MRA activiteiten in 2023. Naast de inzet op de grondstofstromen verwerking, moet er juist ook aandacht zijn voor de producent. Zo nemen wij vanuit het MRA programma bijvoorbeeld deel in de VNG-werkgroep die samen met het ministerie de uitvoering van de breed aangenomen motie oppakt.

3 Circulair Inkopen en Opdrachtgeven

Overzicht van activiteiten en resultaten uit 2022

Actie	Behaald resultaat / omschrijving	Waarom relevant?
Thema bijeenkomsten	12 bijeenkomsten georganiseerd o.b.v. aanbestedingskalender die begin 2022 is opgesteld gericht op specifieke ondersteuning.	MRA overheden kunnen kennis en informatie over aanbestedingen delen en elkaar helpen met het uitvragen van circulaire ambities.
Tussenrapportage CIO	Vooruitlopend op de formele rapportage is een tussenrapportage opgesteld die laat zien dat implementeren van de roadmap CIO niet overal goed loopt.	Dit start het gesprek over commitment en capaciteitsproblemen van MRA-organisaties.
Expertpool workshops	Er zijn workshops georganiseerd onder andere op het gebied van GWW en het bepalen van ambitie binnen de organisatie.	Het geringe beroep van gemeenten op de Expertpool laat zien dat veel organisaties nog onvoldoende gebruik weten te maken van de beschikbare ondersteuning.

Circulair Inkopen en Opdrachtgeven vormt het eerste inhoudelijke spoor uit het programma Circulaire Economie 2022-2026. Circulair Inkopen en Opdrachtgeven brengt de hele organisatie in beweging. Hierbij kan het gaan over eigen bedrijfsvoering maar ook om ingrepen in de openbare ruimte, utiliteit en woningbouw op eigen grond. Sinds de vaststelling in 2018 van de intentie-overeenkomst circulair inkopen, zijn verschillende initiatieven ontplooid om alle MRA overheden op een gelijk kennis en kunde niveau te krijgen. De realiteit is echter dat er een onderscheid zichtbaar blijft tussen overheden die koploper zijn en overheden die nog altijd niet volledig aan de

circulair inkoop ambitie invulling kunnen geven. In 2022 is de focus overwegend op deze laatste groep gericht geweest en is gericht ondersteuning gegeven om deze overheden alsnog aansluiting te geven op de inkoopambitie uit het programma.

In 2023 zullen vanuit de doorontwikkeling op circulair inkopen en opdrachtgeven drie onderdelen aan het platform Economie worden voorgelegd. Het gaat om: (3.1) Rapportage realisatie 10% circulair inkopen 2022; (3.2) uitwerken module om impact op vermindering CO₂-uitstoot en reductie gebruik materialen te meten; (3.3) versterken koploperpositie MRA op inkoop nationaal.

De inkoop inzet wordt vormgegeven door de regisseur Circulair inkopen die voor 0.5 fte aan het MRA programma verbonden is. De inzet voor een voltijdsfunctie is 1435 uur. Dit betekent feitelijke inhoudelijke inzet van 700 uur op jaarbasis. Daarvan wordt 500 uur toebedeeld aan de drie projecten. De overige uren zijn voor reguliere werkzaamheden en afstemming met MRA overheden via onder meer de werkgroep inkoop.

3.1. Rapportage 10% circulair inkopen 2022

Op 20 juni 2018 hebben 33 gemeenten, 2 provincies en de Vervoerregio Amsterdam de MRA-Intentieverklaring circulair inkopen en opdrachtgeverschap ondertekend, met het doel om in 2022, 10%, in 2025 50% en uiteindelijk rond 2030 MRA breed 100% circulair in te kopen. Tijdens de Duurzaamheid Top 2021 is de afspraak om over 2022 te rapporteren op de 10% doelstelling nogmaals bevestigd door 27 MRA overheden.

Basis voor de uitwerking van circulair inkopen en dus ook voor de rapportage over de 10% realisatie in 2022 vormt de Roadmap Circulair Inkopen. Vastgesteld door het PHO Duurzaamheid en het platform Economie in het voorjaar van 2020. Deze vormt het spoorboekje dat MRA overheden aanhouden om op het proces de inkoopdoelstellingen te realiseren en om te komen tot een afgestemde voortgang meting.

Nog niet alle MRA overheden blijken in 2022 uitvoering te hebben kunnen geven aan de zogenaamde nulmeting, die als basis voor de voortgang monitoring op circulair inkopen nodig is. Dit zal in de rapportage worden aangegeven en toegelicht. In de rapportage 2022 wordt hiervoor een oplossing gezocht en zal dit nog als gegeven worden meegenomen, maar het is wel van groot belang dat deze nulmeting alsnog wordt uitgevoerd om in 2025 statistisch zuiver op de 50% doelstelling op circulair inkopen (in volume €2 miljard per jaar) te kunnen rapporteren. De rapportage over 2022 wordt zo snel mogelijk in 2023 aan het platform Economie voorgelegd. Dit lukt alleen wanneer de MRA overheden hun finale gegevens over 2022 aan het begin van 2023 aanleveren.

Actie: realisatie inkoop doelstelling 10 procent circulair inkopen 2022

- **Wat wordt opgeleverd:** een rapport met op basis daarvan zo nodig aanbevelingen voor voortgang in de komende jaren
- **Referentie:** programma CE 2022-2026, pagina's 10 /11
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 200 uur voor 2023 (in 2022 is hierop ook al uren inzet gegeven)
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** de partijen die de intentieverklaring onderschrijven dienen intern capaciteit vrij te maken. In de regel is dat minimaal 1 FTE. Daarnaast dienen de partijen zich te realiseren dat wanneer er samengewerkt wordt aan specifieke aanbestedingen daar ook uren van de betrokken collega's voor nodig zijn
- **Wat wordt bereikt:** dat we weten hoe we er voorstaan rond de inkoop doelstelling en wat nog nodig is om in 2025 tot 50% circulair inkopen te komen
- **Actiehouder:** regisseur circulair inkopen en de MRA organisaties voor het aanleveren van hun rapportages
- **Wanneer in platform:** Q2 2023

3.2. Uitwerken module impactmeting op verminderen CO2-uitstoot en reductie grondstoffen

Wanneer de doelstelling op het percentage circulair inkoop gehaald wordt, 10% over 2022 en vervolgens naar 50% in 2025, is het gewenst om niet alleen op proces te rapporteren (doelstelling gehaald), maar ook te kunnen aangeven wat precies de impact van het circulair inkopen is in termen van grondstofbesparing en verminderde uitstoot. Dit niet alleen voor feitelijk de inkoop (handelen van

ons als overheid zelf), maar ook met een inschatting van de keten, het vliegwiel, dat hiermee richting marktpartijen in gang wordt gezet.

In de Roadmap Circulair inkopen worden de stappen omschreven die voor de afzonderlijke MRA overheden nodig zijn om impactmeting in te bedden. Op basis van deze stappen wordt de meetmethodiek in 2023 uitgewerkt in een module impact meting, die ten behoeve van MRA brede toepassing aan het platform Economie wordt voorgelegd. Deze wordt onder meer samengesteld op basis van enkele pilots die in 2023 worden gehouden.

Actie: uitwerken module impact meting

- **Wat wordt opgeleverd:** een praktisch toepasbare methodiek waarmee de MRA overheden kunnen aangeven wat vanuit de inkoopdoelstelling van 10% reductie en de opmaat naar 50% reductie in 2025, wordt gerealiseerd in termen van reductie van de CO2-uitstoot en grondstoffengebruik
- **Referentie:** Roadmap Circulair inkopen en programma CE 2022-2026, pagina's 10 /11
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 200 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** 30 tot 40 uur per organisatie
- **Wat wordt bereikt:** dat we kunnen aangeven wat we in de komende jaren vanuit de inkoop resultaten op proces (halen percentages), feitelijk aan reductie van CO2-uitstoot en grondstoffengebruik bijdragen
- **Actiehouder:** regisseur circulair inkopen. De MRA organisaties voor hun tijd, inzet en kennis
- **Wanneer in platform:** Q3/Q4 2023

3.3. versterken MRA koploper positie op inkoop

De MRA neemt op circulair inkopen landelijk een koploperpositie in. In 2023 positioneert de MRA zich als vertegenwoordiger van de regio en als sparringpartner over circulair inkopen voor het Rijk. Met andere regio's is er afstemming om te bezien hoe deze elkaar onderling kunnen versterken. Een voorbeeld is de uitwerking van de landelijk vastgestelde inkooppakketten. Dit zijn er 208. De MRA heeft er nu zelf vijftien uitgewerkt en afstemming is van belang zodat regio's in deze uitwerking elkaar aanvullen en niet hetzelfde doen. Ook wordt de inbreng naar de nationale Agenda Circulaire Economie vanuit de MRA op het onderdeel inkoop vormgegeven. Onder meer in relatie met het project maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI) van de rijksoverheid.

Actie: nationale afstemming inkoop en aangeven wat nodig is om MRA koploperpositie te versterken

- **Wat wordt opgeleverd:** een rapportage aan het platform economie
- **Referentie:** Roadmap Circulair inkopen en programma CE 2022-2026, pagina's 10 /11
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 100 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** dat we elkaar nationaal en vanuit de diverse regio's aanvullen en dat de MRA zich als koploper manifesteert om de inbedding naar MVI van de rijksoverheid maximaal te houden
- **Actiehouder:** regisseur circulair inkopen
- **Wanneer in platform:** Q4 2023

4 Materiaalstromenaanpak

Overzicht van activiteiten en resultaten uit 2022

Actie	Behaald resultaat / omschrijving	Waarom relevant?
Diverse acties op circulair textiel	Netwerk van minstens 10 bedrijven op circulaire esthetiek 2. Uitwerking van visie en roadmap naar uitvoeringsplan/coalitievormers 3. Opschaling sorteren en recyclen door samenwerking overheden.	Het activeren en aanjagen van een circulaire textielketen vraagt om inzet van alle ketenpartners, met op dit moment de MRA als aanjager met de Economic Board en gemeente Amsterdam. Doel is verbreding.
Circulaire keten luiers	voorbereidende werkzaamheden verricht voor de vestiging van recyclingcapaciteit voor luiers in de MRA en verminderen van de milieudruk van wegwerpluiers.	Belangrijke reststroom en business case ontwikkeling door overheidsgedomineerde organisatie (Meerlanden).
Toepassing gerecycled plastic	Verschillende gemeenten en provincies gestimuleerd op gerecycled plastic te gebruiken in de openbare ruimte.	Belangrijke reststroom en belangrijk om als overheden te laten zien dat het kan.
Hergebruik biograndstoffen	Marktconsultatie uitgevoerd voor circulaire verwerking bermgras.	Marktconsultatie laat zien dat zij kunnen voldoen aan aangescherpte aanbestedingsvoorwaarden.

De inhoudelijke lijn materiaalstromenaanpak is één van de hoofdlijnen in het MRA-programma Circulaire Economie 2022-2026. Daarbij is gekozen voor een focus op de materiaalstromen textiel, luiers, plastic en bedrijfsafval. Voor 2023 zijn er 5 prioriteiten die in deze uitvoeringsagenda worden opgenomen en die aan de platforms worden voorgelegd. Het gaat – behalve om meer generieke activiteiten (5.1) – om: inzet op textiel (5.2), op plastic (5.3), op luiers (5.4) en op biograndstoffen (5.5).

De ureninzet die hieronder is benoemd raakt de inzet van de regisseur materiaalstromen, die voor 0.4 fte aan het MRA programma CE verbonden is. Uitgaande van de voor de MRA aangehouden inzet van 1435 netto uren inzet per jaar, komt dit neer op 570 beschikbare uren. Hiervan zijn er 475 toebedeeld aan de genoemde projecten.

4.1. Generieke activiteiten: ketendagen textiel en plastic

Er spelen verschillende ontwikkelingen rondom de materiaalstromen:

- Verschuiving van sturen op afvalscheidingscijfers naar sturing op impact: voor hogere stappen op de R-ladder is regionale samenwerking noodzakelijk.
- Doorontwikkeling van het nationaal programma circulaire economie en bijbehorende uitvoeringsagenda. Daarin staat een uitwerking van de nationale doelstellingen en nationale inzet.
- Start van de producentenverantwoordelijkheid voor textiel, onderzoek naar producentenverantwoordelijkheid voor luiers en incontinentiemateriaal en uitbreiding van de producentenverantwoordelijkheid voor plastic.
- Het doorvoeren van de CO2-heffing gaat impact hebben op de business cases voor verdere recycling van grondstofstromen.
- Er wordt steeds meer duidelijk over de negatieve impact van plastics in het milieu, waarbij er in de MRA veel initiatieven zijn van ondernemers, stichtingen, scholen en overheden om deze negatieve impact te verminderen. Daarbij is ook steeds meer aandacht voor de impact op de volksgezondheid.

- Om zicht te houden op deze ontwikkelingen, deze te kunnen beïnvloeden en daarop als regio optimaal aan te kunnen sluiten sluit de MRA aan in gremia zoals MRA-stuurgroep Circulair Textiel, NVRD expertgroep textiel, VNG expertgroep textiel, NVRD werkgroep luiers, Dutch Circular Textile Valley – Amsterdam hub, Stuurgroep Denim Deal, ACR+.

De ontwikkelingen vragen om uitwisseling van kennis tussen overheden, bedrijven en onderwijsinstellingen. Zij vragen ook om beter inzicht te krijgen in wat de initiatieven die er lopen betekenen. Met het oog daarop is het voornemen om in 2023 ketendagen textiel en plastic te organiseren: twee verschillende dagen of dagdelen waarin partijen met elkaar in een kort tijdsbestek de gehele textiel en plastic keten op regionaal niveau doorlopen.

Actie: organisatie ketendagen textiel en plastic

- **Wat wordt opgeleverd:** ketenbezoek voor textiel en voor plastic voor ambtenaren, bestuurders en bedrijven om meer zicht te creëren op kansen en uitdagingen binnen de gehele grondstoffenketen en op de noodzaak daarbij samen te werken
- **Referentie:** programma CE 2022-2026
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 75 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** 2 x dagdeel per deelnemende bestuurder en ambtenaar
- **Wat wordt bereikt:** betere uitwisseling van kennis en expertise en versterking MRA-ketenaanpak
- **Actiehouder:** regisseur materiaalstromen
- **Wanneer in platform:** Q1 2023

4.2. Circulair textiel: Uitvoeringsplan bij Visie en Roadmap

In 2022 zijn op de materiaalstroom textiel de volgende activiteiten uitgevoerd / resultaten bereikt:

- Publicatie van de Visie en Roadmap op circulair textiel: keuze voor circulaire esthetiek en opschaling recyclingcapaciteit in de MRA.

- Uitwerking visie en Roadmap naar concept-uitvoeringsplan door inzet van coalitievormers (onder handen)
- Publicatie van rapportage over de omvang van circulair textiel in de economie van de MRA.
- Begeleiding en organisatie van drie internationale handelsmissies op circulair textiel in de regio Amsterdam en van een werkbezoek van een Tweede Kamerlid.

- Invulling aan afspraken uit de Denim Deal: Denim Deal Monitor 2021, door begeleiding van de opzet en uitvoering van de monitor en toelichting op de Circular Textile Days.

Ook in 2023 zal de inzet erop gericht zijn om op textiel al het mogelijke te doen vanuit de focus van de overheden. In de regio lopen veel goede projecten en wordt goed werk gedaan, nu is het zaak om vanuit de MRA ook de overheidsacties goed over het voetlicht te krijgen. Het gaat concreet om de volgende acties:

- Uitvoering geven aan het uitvoeringsplan bij de Visie en Roadmap Circulair Textiel: het behouden en uitbouwen van de MRA-textielindustrie vraagt om een verdere en structurelere ondersteuning van ondernemers, van bedrijven en van onderwijsinstellingen bij de transitie naar een circulaire textieleconomie.

- Voorzetten van de inzet in de diverse gremia voor uitvoering van de lobbyagenda op textiel (zie par. 6).
- Invulling aan de uitvoering van de Denim Deal: rol in stuurgroep en in de monitoring.
- Meer circulaire inkoop van textielproducten – in samenwerking met het programmadeel inkoop: minimaal 50% van de inkooppakketten moet circulair zijn.
- Ondersteuning bieden aan gemeenten om te komen tot de afgesproken doelstelling uit de Green Deal Textiel op 7 kilogram textiel per inwoner per jaar gescheiden.

Actie: uitvoeringsplan circulair textiel

- **Wat wordt opgeleverd:** uitvoeringsplan bij de MRA Visie en Roadmap circulair textiel
- **Referentie:** programma 1, 2 en 3: Green Deal Circulair Textiel, besluitvorming platform economie
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 150 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** inzet vanuit afvalbeleid in gemeenten om meer textiel in te zamelen (ca. 10-15 uur) en vanuit MRA-partijen om uitvoeringsplan te toetsen (ca. 5 uur per organisatie)
- **Wat wordt bereikt:** vertaling van Visie en Roadmap naar concreet uitvoeringsplan op de twee actielijnen circulaire esthetiek en opschaling recycling
- **Actiehouder:** regisseur materialenstromen
- **Wanneer in platform:** Q1 2023

4.3. Plastics: MRA-aanpak microplastics

Plastics kennen veel nuttige toepassingen, maar plastic vergaat niet. Eenmaal geproduceerd, blijft het bestaan en veroorzaakt het door de manier waarop we ermee omgaan een van de grootste milieuproblemen van deze tijd. Wereldwijd is de recycling nog marginaal en is de beste optie voor verwerking het thermisch verwerken. Het overige deel van het plastic komt in de natuur terecht: via stort in het buitenland of via zwerfvuil en microplastics. Met deze aanpak kiest de MRA voor een aanscherping van de opdracht voor plastics, in samenspraak met de werkgroep plastics.

De MRA wil een bijdrage leveren om dit milieuprobleem te verminderen en ideaal gesproken op te lossen. En er gebeurt wat dat betreft veel: uitvoering van producentenverantwoordelijkheid voor verpakkingsafvalplastic door gemeenten

en (vanaf 2023) bedrijven door verbetering van het gescheiden inzamelen van deze afvalstroom, verminderen van specifieke bronnen van zwerfafval door onder meer de Plastic Soup Surfer en Zwerfinator en diverse andere organisaties en verschillende afspraken om de hoeveelheid nieuw plastic te verminderen door toepassing van gerecycled materiaal.

Zowel op nationaal als Europees niveau krijgt plastic aandacht in diverse beleidsstukken. Daarbij gaat het bijv. om de European Strategy for Circular Plastics, de Single-Use Plastic richtlijn en Plastic Pact NL. Dit betekent ook dat nieuwe beleidsregels en wet- en regelgeving op de MRA afkomen.

Actie: MRA-aanpak microplastics

- **Wat wordt opgeleverd:** voorstel voor MRA aanpak microplastics, inclusief lijst met 10 soorten plastics die het meest schadelijk zijn voor de gezondheid
- **Referentie:** programma CE 2022-2026
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 75 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** beperkte toetsing vanuit vakinhoudelijke adviseurs van overheden (maximaal 4 uur per organisatie)
- **Wat wordt bereikt:** een met stakeholders afgestemde aanpak van microplastics in de MRA, inclusief een lijst met 10 meest schadelijke soorten plastics die in de natuur voorkomen en schadelijk zijn voor gezondheid
- **Actiehouder:** regisseur materialenstromen
- **Wanneer in platform:** Q3 2023

4.4. Luiers: ontwikkeling van een business case

Op de materiaalstroom luiers zijn in 2022 voorbereidende werkzaamheden verricht voor de vestiging van recyclingcapaciteit voor luiers in de MRA. Daarbij is onderzocht of daarvoor aanspraak kan worden gemaakt op circulaire middelen uit het Regeringsakkoord, wat een geschikte locatie zou zijn en of voldoende feedstock kan worden georganiseerd voor recycling. Tevens is gehoor gegeven aan de oproep vanuit de expertsessie luiers die door de MRA georganiseerd is, om producentenverantwoordelijkheid voor luiers en incontinentiemateriaal te onderzoeken.

Voor 2023 staan voor luiers de volgende acties gepland:

- Inventarisatie van de mogelijke geïnteresseerden vanuit de MRA om deel te nemen aan de luierecycling die in ontwikkeling is.
- Via voorzitterschap van NVRD-werkgroep sturing geven aan de invulling van producentenverantwoordelijkheid voor luiers.
- Stimuleren van gemeenten om wasbare luiers als kraamcadeau te gebruiken.

Actie: ontwikkeling van een business case voor luiers

- **Wat wordt opgeleverd:** business case luierecycling ingaande op het verminderen van de totale hoeveelheid aangeboden materiaal als het mogelijk maken van recycling van het bestaande materiaal
- **Referentie:** programma CE 2022-2026
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 75 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** inzet vanuit afvalbeleid en inkoop op de business case van de gemeenten (zodra business case rond is wordt met individuele MRA overheden bepaald hoe hieraan invulling / uitvoering kan worden gegeven)
- **Wat wordt bereikt:** 1. vermindering verbranding van luiers en incontinentiemateriaal 2. Inzet van middelen om wasbare luiers goedkoper te maken en haalbaar maken recycling 3. Vergroten draagvlak voor wasbare luiers
- **Actiehouder:** regisseur materialenstromen
- **Wanneer in platform:** Q3 2023

4.5. Biograndstoffen

Het hoogwaardig benutten van biograndstoffen vormt naast de inzet op textiel en plastics een onderdeel van het MRA programma Circulaire Economie 2022-2026. Op het moment dat dit programma ter vaststelling werd voorgelegd, september 2021, kon het onderdeel biograndstoffen echter nog lastig worden geconcretiseerd. Op dat moment richtte de bestuurlijke discussie zich vooral op de wenselijkheid van de inzet van biograndstoffen als brandstof en alternatief voor het aardgas. Nadat deze discussie was afgerond hebben MRA bestuurders de wens uitgesproken om rond biograndstoffen te komen tot een hoogwaardiger, meer circulaire inzet. De MRA werkgroep biograndstoffen, onderdeel van de programma aanpak Circulaire Economie, kreeg opdracht het onderdeel biograndstoffen alsnog uit te werken. Een inventarisatie met daarin meerdere mogelijkheden is daaropvolgend in februari 2022 aan het PHO Duurzaamheid voorgelegd. Dit heeft er toe geleid dat de portefeuillehouders Duurzaamheid rond de inzet op biograndstoffen scherpe prioriteiten hebben gesteld. Vanwege de beschikbare capaciteit aan ambtelijke inzet en vanwege de behoefte aan rendement op relatief korte termijn, werd gekozen voor een focus op het starten met het hoogwaardig verwerken van bermgras en maaisel en op het via de afvalinzamelaars / -verwerkers bezien of het aandeel GFT-afval vergroot kan worden.

Voor het verbeteren van de kwaliteit van GFT wordt hiertoe een verkenning uitgevoerd naar de verwerkingscapaciteit in de regio. Als er meer GFT aangeboden wordt, is er immers ook voldoende recyclingcapaciteit nodig. Ook is er een relatie tussen de kwaliteit van ingezameld GFT en de eisen die gesteld worden aan de verwerking ervan (aanbesteding en inbesteding). De MRA verkent de mate waarin een tekort aan verwerkingscapaciteit daarin een belemmerende factor is. Dit onderdeel leidt in 2023 nog niet tot een activiteit die aan het platform wordt voorgelegd en betreft dit jaar de ambtelijke voorbereiding met de afvalverwerkers.

Op het onderdeel bermgras wordt wel een voorstel voor het platform uitgewerkt. Bermgras afval kan circulair als basisproduct worden gebruikt voor bijvoorbeeld bouw materiaal, maar wordt nu nog overwegend zonder verdere toepassing verbrand. Voor het onderdeel bermgras heeft de voorzitter van het PHO Duurzaamheid zich in maart 2021 per brief tot alle MRA overheden gewend om hierop gezamenlijk tot inzet te komen. Vervolgens is voor alle MRA overheden een bijeenkomst georganiseerd om te bepalen of en hoe hieraan invulling te geven. Veertien MRA overheden hebben

aangegeven in principe tot een circulaire verwerking van hun bermgras over te willen gaan, wanneer dit passend te maken is binnen beheer en onderhoud budgetten voor het wegonderhoud. Volgend op deze bijeenkomst is een aanbestedingsprotocol uitgewerkt dat standaard toepasbaar kan zijn voor MRA organisaties. Hierover is voorts een Europese algemene marktconsultatie uitgevoerd om te peilen of de markt aan aangescherpte aanbestedingsvoorwaarden voor de verwerking van bermgras kan voldoen. Dit blijkt het geval. Vier consortia hebben aangegeven te kunnen voldoen aan de verplichting om bermgras circulair te verwaarden en om te zetten in bijvoorbeeld bouwmaterialen of vruchtbaar compost. Inzet is nu om met MRA overheden tot een verdere uitwerking komen en tot een aanbesteding. Waarbij uiteraard nog vragen beantwoord moeten worden over de eisen aan het maaisel te stellen, de levering aan één, of meerdere partijen, inventarisatie van financiële risico's, enz.

Actie: uitwerking hoogwaardige benutting maaisel via circulair aanbesteden en met MRA overheden die hiertoe overgaande begeleidende inzet geven

- **Referentie:** PHO Duurzaamheid 15 februari 2022; brief voorzitter PHO Duurzaamheid dd. 3 maart 2021; afspraken gemaakt in overleg met MRA overheden dd. 21 mei 2021
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 150 uur, via MRA kernteam en regisseur grondstoffen
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** gemeenten die mee doen in de aanbesteding zullen hiervoor capaciteit moeten vrijmaken. Omdat er al een uitgewerkt aanbestedingsprotocol ligt, kan deze inzet naar verwachting binnen de bestaande bezetting van een MRA overheid worden ingevuld. Het is uiteraard aan de MRA overheid zelf deze inzet en aanbesteding in gang te zetten
- **Wat dient te worden bereikt:** voorstel aan het Platform Economie met wat concreet wordt ingezet, welke overheden gaan meedoen en wat nodig is om dit verder naar MRA overheden te verbreden
- **Trekker:** MRA regisseur grondstoffen
- **Wanneer in platform:** Q3 / Q4 2023

5 Circulaire gebiedsontwikkeling MRA

Overzicht van activiteiten en resultaten uit 2022

Actie	Behaald resultaat / omschrijving	Waarom relevant?
Werkgroep circulaire gebiedsontwikkeling	In 2022 zijn 4 bijeenkomsten georganiseerd waarin kennis en ervaring over circulaire gebiedsontwikkeling is uitgewisseld.	Een MRA-platform bieden voor kennisuitwisseling op het thema circulaire gebiedsontwikkeling.
Masterclass Circulaire bouw en gebiedsontwikkeling	Met de TU Delft is masterclass 'circulair bouwen en circulaire gebiedsontwikkeling' georganiseerd. Daarin zijn overeenkomsten en verschillen tussen circulaire gebiedsontwikkeling en circulair bouwen uiteengezet.	Deze specifieke kennis ontbreekt nog bij MRA-overheden.
Symposium State of Sustainability	Tijdens het MRA-Symposium 'State of Sustainability' is deelsessie georganiseerd over toekomstbestendige gebiedsontwikkeling waarin leerervaringen zijn besproken.	De urgentie voor toekomstbestendigheid in het ruimtelijke domein is toegelicht aan en geconcretiseerd voor bestuurders en ambtenaren.
Fysieke materialenhub openbare ruimte	Er is geïnventariseerd hoe MRA-overheden bezig zijn met materialenhubs openbare ruimte en verkent welke rol de MRA zou kunnen pakken op dit thema.	De inventarisatie vormt de basis voor een advies over een mogelijke MRA aanpak op materialenhubs in de openbare ruimte.
Convenant Toekomstbestendig Bouwen	Het convenant toekomstbestendig bouwen is voorbereid en gesloten. Regisseur gebiedsontwikkeling speelde daarbij verbindende rol met Bouwen & Wonen.	Met de afspraken in het convenant maken wij op regionale schaal een stap naar woningbouw, die duurzamer, goedkoper en sneller kan worden.

De inhoudelijke lijn circulaire gebiedsontwikkeling heeft in het MRA-programma Circulaire Economie 2022-2026 een belangrijke plek gekregen. Het vormt in dit programma, naast circulaire inkoop en de grondstoffenstromen, het derde inhoudelijke spoor.

Voor 2023 zijn er drie prioriteiten die in deze uitvoeringsagenda worden opgenomen en die aan de platforms worden voorgelegd. Het gaat om: (4.1) de handreiking integrale duurzame gebiedsontwikkeling; (4.2) de woninggebonden circulariteit (relatie convenant toekomstbestendige woningbouw en RPC) en (4.3) de integrale verduurzaming van bedrijventerreinen.

De ureninzet die hieronder is benoemd raakt de inzet van de regisseur circulaire gebiedsontwikkeling, die voor 0.5 fte aan het MRA programma CE verbonden is. Uitgaande van de voor de MRA aangehouden inzet van 1435 netto uren inzet per jaar, komt dit neer op ruim 700 beschikbare uren. Hiervan zijn er 500 toebedeeld aan de drie opgenomen projecten. De overige inzet is regulier werk rond gebiedsmanagement.

5.1. Handreiking integrale duurzame gebiedsontwikkeling

Uitgangspunt in het programma Circulaire Economie 2022-2026 is dat duurzaamheidscomponenten integraal worden verankerd in de inrichting van nieuwe (woon)gebieden. Ook in de Verstedelijkingsstrategie is dit het vertrekpunt. In de praktijk blijkt integrale gebiedsontwikkeling lastig. Zo is de beschikbare ruimte vaak beperkt, moet duurzaamheid compact worden ingepast, of

conflicteren bepaalde ruimtelijke claims met elkaar. Ook het kostencomponent, hoe te komen tot een sluitende business case die tevens maximaal duurzaamheid in zich heeft, speelt een rol. Kortom, MRA-overheden zullen keuzes en afwegingen moeten maken binnen gebiedsontwikkeling.

De gemeente Almere heeft de leidraad 'duurzame gebiedsontwikkeling' ontwikkeld. Deze leidraad geeft inzicht in wat je binnen gebiedsontwikkeling kan eisen en wensen op thema's als circulariteit, energie, mobiliteit, klimaat en biodiversiteit. De leidraad zorgt ervoor dat verschillende duurzaamheidsaspecten worden mee- en afgewogen. Zodoende helpt de leidraad in het maken van inhoudelijke keuzes en afwegingen voor duurzaamheidsambities, aan de voorkant van een gebiedsontwikkeling.

Samenwerken op MRA-niveau betekent van elkaar leren en profijt hebben van wat elders is ontwikkeld. Het MRA-programma Circulaire Economie zal in 2023 betrokken zijn bij de doorontwikkeling van de leidraad van de gemeente Almere. Mede op basis van de praktijkervaring die nu in Almere wordt opgedaan rond de toepassing van de leidraad, zal een handreiking 'integrale duurzame gebiedsontwikkeling' worden uitgewerkt die mogelijk MRA breed bruikbaar is. Deze handreiking, die in samenwerking met het Platform Ruimte vorm zal krijgen, moet voor MRA-overheden inzichtelijk maken hoe verschillende duurzaamheidscomponenten in gebiedsontwikkeling kunnen worden meegenomen en wat voor ambities je als gemeente daarop kan stellen. Tevens moet deze handreiking inzichtelijk maken waar welk ruimtegebruik kan worden gecombineerd, waar functies elkaar kunnen versterken en waar onderlinge risico's moeten worden vermeden.

Actie: opstellen handreiking integrale duurzame gebiedsontwikkeling

- **Wat wordt opgeleverd:** een MRA brede handreiking, waarin elementen en ambities - op de thema's circulariteit, energie, mobiliteit, klimaat en biodiversiteit - binnen gebiedsontwikkeling worden uiteengezet. Tevens wordt de samenhang (risico's en meekoppelkansen) tussen deze thema's weergegeven
- **Referentie:** programma CE 2022-2026, paragraaf 3.3 pp 13
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 300 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** actieve deelname van deelregio's aan werkgroep circulaire gebiedsontwikkeling (4 x 1,5 uur) en input voor en feedback op concept handreiking (6 uur)
- **Wat wordt bereikt:** dat MRA-overheden in de ontwikkeling van gebieden alle duurzaamheidsaspecten kunnen mee- en afwegen en zodoende inhoudelijke keuzes kunnen maken voor duurzaamheidsambities, aan de voorkant van een gebiedsontwikkeling.
- **Actiehouder:** regisseur circulaire gebiedsontwikkeling in samenwerking met Platform Ruimte
- **Wanneer in platform:** Q3 2023 (Platform Ruimte)

5.2. Voortgang convenant 'toekomstbestendige woningbouw'

In navolging op het Convenant Houtbouw krijgt de verduurzaming van de woningbouw in de MRA een enorme impuls vanuit het Convenant 'toekomstbestendige woningbouw' dat op 29 september 2022 is afgesloten. Dit convenant is samen met de provincie Utrecht tot stand gekomen en 82 partijen hebben dit convenant ondertekend, waaronder elf overheden uit de MRA. Het convenant brengt de woningbouwopgave samen met de belangrijke duurzaamheidsambities op het gebied van circulair bouwen, energie, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit, biodiversiteit en gezonde leefomgeving. Voor deze thema's zijn verschillende ambitieniveaus 'brons', 'zilver' en 'goud' geformuleerd. Brons ligt dicht tegen het wettelijk minimum aan, zilver stijgt daar verder bovenuit en goud is echt een koplopers-ambitie. Niveau brons is met de ondertekening van het convenant het minimale prestatieniveau voor duurzaamheid voor alle nieuwe woningbouwprojecten en gebiedstransformaties met sloop/ nieuwbouw. Daarnaast wordt gestreefd naar het halen van een hoger ambitieniveau (zilver of goud, zoals bepaald in dit convenant).

Nog niet alle MRA-gemeenten hebben het convenant ondertekend. Ook zijn nog niet alle aspecten van circulariteit op dit moment in het convenant uitgewerkt. Zo zet het convenant in op de MPG-score en op het gebruik van non-virgin grondstoffen. Daarmee focust het convenant voornamelijk op de materiaalkant van circulair bouwen. Ook de omgang met restmateriaal en de ontwerpkant van circulariteit – bijvoorbeeld losmaakbaarheid en indelingsflexibiliteit – zijn echter van belang binnen circulair bouwen.

In 2023 zal vanuit het programma Circulaire Economie de wisselwerking tussen het MRA Programma Cirkelstad (RPC) en het Convenant Toekomstbestendig Bouwen worden gecoördineerd. Uit deze wisselwerking zullen in 2023 twee punten bestuurlijk worden voorgelegd. Allereerst zal aan het Platform Economie worden aangegeven hoe circulariteit completer kan worden geïntegreerd in het leertraject van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen. Ten tweede zal in 2023 onderzocht worden hoe de thema's uit het convenant toekomstbestendig bouwen verwerkt kunnen worden in het project evaluatieproces van het RPC.

Actie: het coördineren van de wisselwerking tussen het RPC en het convenant toekomstbestendig bouwen

- **Wat wordt opgeleverd:** allereerst een nota waarin uiteen wordt gezet of en hoe de thema's uit het convenant toekomstbestendig bouwen zijn ingepast in het project evaluatieproces van het RPC. Ten tweede een nota over hoe circulariteit completer kan worden geïntegreerd in het leertraject van het Convenant Toekomstbestendig Bouwen.
- **Referentie:** programma CE 2022-2026, paragraaf 3.3; pp 13
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 100 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** voor het uitwisselen van kennis en het uitdiepen van diverse thema's uit het convenant, wordt een leernetwerk georganiseerd voor publieke en private partijen die het convenant hebben ondertekend. De inhoudelijke verdieping op het thema circulariteit zal ook een plaats krijgen in dit leernetwerk. De ureninzet van MRA-partijen voor dit leertraject moet nog nader bepaald worden.
- **Wat wordt bereikt:** allereerst dat bouwprojecten in het RPC kunnen worden geëvalueerd op de thema's energie, circulariteit, mobiliteit, klimaatadaptatie, natuurinclusiviteit en biodiversiteit, gezonde leefomgeving. Ten tweede dat MRA-overheden circulaire woningbouw maximeren bij nieuwbouw.
- **Actiehouder:** regisseur circulaire gebiedsontwikkeling, programmamanager MRA Bouwen en Wonen
- **Wanneer in platform:** Q4 2023

5.3. Integrale verduurzaming bedrijventerreinen

De MRA kent 280 bedrijventerreinen. Een aantal daarvan is verouderd en voor deze terreinen is vernieuwing nodig. Die vernieuwing wordt integraal en duurzaam ingezet. Het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB) is gevraagd om samen met de MRA-overheden, de

beheerorganisaties en de ondernemers projecten op te zetten om georganiseerd beheer en verduurzaming op bedrijventerreinen te realiseren. Op dit moment krijgt bij de verduurzaming van bedrijventerrein vooral de energietransitie aandacht. Dit ook vanwege de verplichting die vanuit de Rijksoverheid naar aan bedrijven is opgelegd, om een energie reductieplan op te leveren. De tijdsinzet die PHB beschikbaar heeft, is vaak niet

toereikend om naast de energietransitie ook circulariteit mee te nemen. Voor het Programma Circulaire Economie is de inzet om in 2023 aan het Platform Economie aan te geven wat nodig is om vanaf 2024 (en indien mogelijk de 2e helft van 2023) de inzet op circulariteit in de Plabeka-aanpak naar bedrijven mee te nemen.

Actie: aanpak integrale verduurzaming bestaande bedrijventerreinen

- **Wat wordt opgeleverd:** een nota met mogelijkheden voor inbrengen circulariteit in de integrale aanpak voor verduurzaming van bedrijventerreinen
- **Referentie:** programma CE 2022-2026, paragraaf 3.3 pp 14-15
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 100 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** actieve deelname van deelregio's aan bijeenkomsten over integrale verduurzaming bedrijventerreinen (3 x 1,5 uur) en input voor en feedback op concept nota met voorstel voor aanpak (4 uur)
- **Wat wordt bereikt:** inzicht in wat nodig is om circulariteit mee te nemen in de verduurzaming van bedrijventerreinen. Tevens voorleggen welke bestuurlijke keuzes nodig zijn om circulariteit te verankeren in de Plabeka-aanpak
- **Actiehouder:** regisseur circulaire gebiedsontwikkeling, programmamanager Plabeka, uitvoering door PHB (projectbureau herstructurering bedrijven)
- **Wanneer in platform:** Q2 2023 (platform Economie)

6 Wet- en regelgeving; monitoring; public affairs; lobby en communicatie

Overzicht van activiteiten en resultaten uit 2022

Actie	Behaald resultaat / omschrijving	Waarom relevant?
Lobby agenda circulaire economie	Lobby agenda vastgesteld met inzet op textiel, plastics, circulaire bouw, vergroenen van de belastingen en het komen tot een gewijzigde afvalregelgeving.	Basis voor lobby inzet naar Europa en/of Rijk.
Rapportage State of Sustainability	Rapportage brengt aan de hand van 13 indicatoren staat van duurzaamheid in beeld.	Inzicht in staat van duurzaamheid in de MRA.

In deze paragraaf van de uitvoeringsagenda wordt ingegaan op de vijf onderliggende onderdelen uit het programma circulaire economie: de monitoring; public affairs; wet- en regelgeving; lobby en communicatie. Deze zijn dienend aan de drie hoofdonderdelen. Van deze vijf ondersteunende onderdelen zijn er twee, namelijk lobby /public affairs en communicatie, waarvoor er in 2023 een specifieke uitwerking aan het Platform Economie wordt voorgelegd. Deze worden dan hieronder weergegeven.

Wet- en regelgeving

Het loket (beperkende) wet- en regelgeving wordt feitelijk los van het programmateam MRA uitgevoerd. Bij dit loket, waarvan de provincie Noord-Holland trekker is, wordt jaarlijks een aantal cases besproken die vanuit het bedrijfsleven of vanuit de omgevingsdiensten worden ingebracht. Het gaat dan bijvoorbeeld om een product of initiatief dat zeker circulair is, maar dat niet in uitvoering kan worden genomen omdat een regel of stuk wetgeving hierop belemmerend werkt. Bezien wordt hoe dit dan kan worden opgelost en of wat hiervoor nodig is. Hierover heeft indien aan de orde ook afstemming plaats met de direct betrokken ministeries. De inzichten die hieruit voortkomen worden benut voor de uitwerking op de drie inhoudelijke sporen uit het programma.

Monitoring

Dit onderdeel vergt continue aandacht. Het gaat daarbij vooral om effectmeting van de inzet vanuit het programma. Ook bestuurlijk wordt hierop sterk de nadruk gelegd. Data voor deze monitoring worden verkregen vanuit samenwerking met externe partners als het Planbureau voor de Leefomgeving, de dienst OI&S van Amsterdam of via de provincie Noord-Holland die namens onze regio in het landelijke monitoring overleg deelneemt.

Tem behoeve van het MRA-symposium van 21 september 2022 is een rapportage 'State of Sustainability' opgesteld. Hierin is voor dertien urgente duurzaamheidsthema's aan de hand van indicatoren aangegeven wat de stand van zaken is en wat nog dient te gebeuren om gestelde doelen uit bijvoorbeeld het Klimaatakkoord te realiseren. Het is vanwege beschikbare capaciteit binnen het MRA programma circulaire Economie niet doenlijk om jaarlijks een dergelijke rapportage op te stellen. In overleg met beide provincies en Amsterdam zal bezien worden of in 2024 een vergelijkbare, geactualiseerde, rapportage kan worden neergelegd.

Lobby en public affairs

In september 2022 is een lobby agenda voor circulaire economie aan het Platform Economie voorgelegd. Deze is gericht op de vijf onderdelen voor public affairs en lobby die in februari 2022 door het PHO Duurzaamheid zijn vastgesteld. Het betreft lobby inzet naar Europa en/of het rijk op de onderdelen textiel, plastics, circulaire bouw, vergroenen van de belastingen en het komen tot een gewijzigde afvalregelgeving waarbij de splitsing tussen huishoudelijk afval en bedrijfsafval is weggenomen. Deze lobby agenda wordt samen met de provincie Noord-Holland, de gemeente Amsterdam en de MRA uitgevoerd. Zoals recent met het Platform Economie is afgesproken, wordt de voortgang op de lobby agenda en wat hiervoor aan concrete activiteiten inzet is gepleegd, jaarlijks aan het platform voorgelegd.

Actie: rapportage voortgang uitvoering lobby agenda

- **Wat wordt opgeleverd:** een voortgangrapportage ten behoeve van het Platform Economie voorzien van eventuele bijstellingen voor zover deze aan de orde zijn
- **Referentie:** standpuntbepaling Platform Economie oktober 2022
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 100 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** Inzet vanuit provincie NH en gemeenten is geborgd, behalve op het thema plastic. Daarop is extra inzet nodig.
- **Wat wordt bereikt:** naar Europa en het rijk de lobby punten inbrengen en daarmee toewerken naar realisatie van de lobby agenda
- **Actiehouder:** team CE (samen met gemeente Amsterdam en provincie Noord-Holland)
- **Wanneer in platform:** Q4 2023

Communicatie

Zoals in het programma Circulaire Economie 2022-2026 is aangegeven krijgt de communicatie naar doelgroepen als ambtenaren van MRA overheden, externe relaties (bedrijven, Amsterdam Economic Board e.a.) en richting bestuurders en raadsleden, onder meer vorm via een eigen MRA website Duurzaamheid. Deze bestaat naast de algemene MRA website. Deze situatie is, zeker na het opheffen van het PHO Duurzaamheid, verwarrend voor gebruikers en het aantal bezoekers op deze aparte duurzaamheidssite neemt af. Het is de bedoeling om

onze communicatie te vernieuwen en nog meer te richten op de doelgroepen. Juist nu duurzaamheid steeds meer een integraal en doorsnijdend thema wordt, is het niet langer logisch hiervoor een eigen website in stand te houden. Er zal een integratieslag worden doorgevoerd waarbij duurzaamheid wordt ingebouwd in de vernieuwde algemene MRA website. Ook de communicatie inzet, het maken van de periodieke nieuwsbrief en het via media uitingen reageren op actuele ontwikkelingen wordt integraal bij het communicatie onderdeel van de MRA directie ondergebracht.

Actie: vernieuwen MRA Duurzaamheid communicatie

- **Wat wordt opgeleverd:** vernieuwde website met direct bereikbare Duurzaamheid module
- **Referentie:** programma circulaire Economie 2022-2026, hoofdstuk 5
- **Tijdsinzet MRA Directie:** 150 uur
- **Capaciteitsinzet MRA Partijen:** geen
- **Wat wordt bereikt:** vernieuwde en integrale duurzaamheidscommunicatie
- **Actiehouder:** team CE in samenspraak met MRA directie
- **Wanneer in platform:** juni 2023

7 Bijlage

Elementen om circulaire economie en duurzaamheid een volwaardige plek te geven in het platform Economie

- Bedrijven zijn cruciaal in de transitie naar een circulaire economie. Voor een versnelling van de transitie naar een circulaire economie geldt dat nog meer dan tot dusver gezocht moet worden naar verbindingen met de kracht van ondernemers. Er moeten daarom meer activiteiten gericht op ondernemers komen: van financiering van activiteiten met subsidies, naar financiering met nieuwe business modellen (ROM InWest). CE moet als het nieuwe normaal terecht komen in het hart van economisch denken.
- Daarnaast zou van uit het programma CE explicieter moeten worden nagedacht over het nadrukkelijker verbinden van het thema circulaire economie aan het thema energietransitie. Beide thema's dragen bij het verlagen van de CO2 uitstoot, maar de samenhang kan nog worden versterkt. Bijv. door een verkenning uit te laten voeren over de mogelijkheden op dat punt in de regio.
- Gegeven de actuele situatie ligt het zeer voor de hand om vanuit het platform de inzet op energiebesparing vanuit het Actienetwerk 15% GasTerug veel nadrukkelijker te omarmen.
- Daarnaast zou vanuit het platform meer gedaan kunnen / moeten worden om knelpunten voor de verduurzamingsambities te helpen wegnemen. Daarbij gaat het bijv. om:
 - het helpen ontwikkelen van een regionale aanpak om arbeidsmarktknelpunten weg te nemen die het realiseren van duurzaamheidsambities in de weg te staan. Dat kan via een arbeidsmarktaanpak (stimuleren van zij-instroom) of via nieuwe, innovatieve vormen van verduurzaming (bijv. via contingentenaanpak bij verduurzaming bestaande woningvoorraad);
 - het stimuleren van slimme energiesystemen om de congestie van het elektriciteitsnet te voorkomen. Nu al werkt de MRA op dit thema samen met de prov. NH en Alliander in de werkgroep SES van de TaskForce Energieinfrastructuur.
- Vanuit het platform Economie zou daarnaast nagedacht moeten worden over de wens om over te schakelen van kwantitatieve groei naar kwalitatieve groei. Wat bedoelen we met kwalitatieve groei en wat betekent dat voor het platform Economie? Ook zou nagedacht moeten worden over afbouw van de lineaire economie: welke activiteiten passen niet meer als we toe willen werken naar een circulaire economie?

metropool
regioamsterdam

Dit is een uitgave van het MRA Bureau
Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl